

גליון

מעוללות
ספירים

במשנתו של הבעש"ט הקדוש

פרשת ויצא

גליון פ"ט

מאמר "חומר וצורה" [חלק ג']

מציאות לגבי הנבראים

סמלי ואלגוריי, ונקראת נקודה זו בלשון הרמב"ן "הכוח ההיוליי" או "תהו" בלשון הכתוב. לאחר מכן, הליביש השי"ת לאותה נקודת חומר - "צורה", והקנה לה את תוארה וזהותה העצמית, כשזוהי בעצם יציאתה של נקודה זו מן ה"כוח" אל ה"פועל" - מן ה"אין" אל ה"יש" - והופעתה באופן חומרי ומוגבל, מה שנקרא בלשון המקרא "בהו" או בלשון חכמינו ז"ל "אבן שתיה" - "שממנה הושתת העולם".

הנהגה בספרי החסידות מובא כי ההבדל בין הבורא לבריאה הוא בכך שהבורא הוא מציאות מוכרחת ומוחלטת בבחינת "אמת לאמתו", ואילו הבריאה היא אמנם "אמת" כפי

בגיליונות הקודמים הורחבה היריעה אודות קיומם של שני החלקים החומר והרוח, בעולם בכללות ובאדם בפרטות, כשעבודת האדם, לפי מרנא הבעל שם טוב זיע"א, היא לאחד בין הרצונות השונים שלהם, וליצור מתוכם שאיפה אחת כוללת, עד שהחומר עצמו ייהפך להיות אף הוא צורה.

דעת הרמב"ן^א בביאור הפסוקים הראשונים בבראשית היא, כי מתחילה כאשר העולם נברא, נוצרה לראשונה כמין נקודה קטנה כוללת שבה היה נכלל כל העולם כולו - המורכב מן הארבע יסודות - והיה מכוון בתוכה באופן

לבריאה ונעשית שם בחינת כתר רדלא ועתיק דבריאה ונקראה היכל ק"ק, וכמה בחינות שונות. והואיל וצומחות מן מלכות בא הר"ת י"י ימלוך כו' כי מלכות מתפשטת לעולמות של מטה.

^ה וראה בפירוש הטור (הארון, בראשית א) ו"ל: הרמב"ן פי בראשית ברא וגו', שמתחלה ברא מאין יסוד דק שאין בו ממש, אלא שהוא כח ממציא מוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכח אל הפועל, והוא החומר הראשון הנקרא בלשון יוני "היולי", ומלת "ברא" היא הוצאת יש מאין, ואחר זה לא הוציא יש מאין, אלא מאותו חומר הדק הליביש לכל אחד צורה, ויצרו כתקנו, והיא מלת "יצר", והשמים וכל אשר בם חומר אחד, והארץ וכל אשר בה חומר אחד, והקב"ה ברא אלו השנים לבדם יש מאין, והכל נעשה מהם, וזה החומר הדק נקרא "תהו" מלשון תוהא על הראשונות (קידושין ג.א.), מפני שאם בא אדם ליחד לו שם, תוהא ונמלך לקראו בשם אחר, כי לא לבש צורה שיתפשט בו השם כלל.

והצורה הנלכשת לחומר הזה נקראת "בהו", מלה מורכבת, כלומר, "בו הוא" וזהו שאמר הכתוב (שפייע לה. א.) ונטה עליה קו תהו ואבני בהו, כי הקו הוא אשר בו האומן יתחם מחשבת בניינו, מה שיקוה לעשות, מלשון קוה אל ה' (תהלים כו. יד.) והאבנים הם צורת הבנין.

ואחר שאמר כי בתחלה במאמר אחד ברא שמים וארץ וכל צבאם, חזר ופירש כי הארץ אחר הבריאה היתה "תהו", כלומר חומר שאין בו ממש, והיתה "בהו", כי הליביש אותה צורה, ופירש שצורה הזאת, צורת ארבע יסודות, שהם האש והעפר והאוויר, ומלת "הארץ" תכלול ארבעת אלה, כמו ויכלו השמים והארץ וכל צבאם (תהלים ב. א.) שכולל כל כדור התחתון וכו'.

וכבר נודע כי היסודות הארבע מקשה אחת וכו', ואמר הכתוב כי הארץ לבשה צורה וכו', והנקודה הזאת, אחר שלבשה הצורה היתה בהו, היא שחכמים קורין אותה (ויסא ג.ד.) אבן שתיה, שממנה שנתת העולם.

¹ כמובא בספס"ק ליקוטי תורה (ספר האזינו) בזה הלשון: ואף שקמיה ית' כולא כלא כו' אבל לגבי הנבראים נראה העולם ליש כו'.

וראה מה שמובא בספר אמת ואמונה (קאקאן, עמ' עה): וידעת היום וגו' אין עוד הפי שאין בכל מציאות העולם שום מציאות בלתי מציאותו יתברך לבד, וכל

^א וזה לשון הרמב"ן (בראשית פ"א פסוק א): אם כן יהיה פשט הכתובים על נכון - משמעו, בתחלה ברא אלהים את השמים, כי הוציא חומר שלהם מאין, ואת הארץ, שהוציא החומר שלה מאין ו"הארץ" תכלול ארבע היסודות כלם, כמו ויכלו השמים והארץ וכל צבאם (תהלים קכז. א.), שתכלול כל הכדור התחתון וכן הללו את ה' מן הארץ בגינים וכל תהומות (תהלים קמ"ח, א.) וזולתם רבים.

ונהג בבריאה הזאת, שהיא כנקודה קטנה דקה ואין בה ממש, נבראו כל הנבראים בשמים ובארץ - ומלת "את" כמו עצם הדבר ודרשו בה שהיא לעולם לרבות, כי היא נגזרה מן אתא בקר וגם לילה (שפייע סא. ב.) וכן אמרו רבותינו (בי"ד ט"ז) את השמים לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות, ואת הארץ, לרבות האילנות ודשאים וגן עדן ואלו כלל כל הנבראים בעל הגוף.

ואחר שאמר כי בתחלה במאמר אחד ברא אלהים השמים והארץ וכל צבאם, חזר ופירש, כי הארץ אחר הבריאה הזו היתה "תהו", כלומר חומר אין בו ממש, והיתה "בהו", כי הליביש אותה צורה.

ופירש שצורה הזו צורת ד' יסודות, שהם האש והמים והעפר והאוויר, ומלת "הארץ" תכלול ארבעת אלה וכו'.

וכבר נודע כי היסודות הארבע מקשה אחת, והעמוד שלה הוא עגול הארץ, והמים מקיפין על הארץ, והאוויר מקיף על המים, והאש מקיף על האוויר ואמר הכתוב כי הארץ לבשה צורה, והיה האש מקיף למעלה על המים והעפר המעורבים, והרוח מנשבת ותכנס בחשך ותרחף על המים ויראה לי שהנקודה הזאת בלבשה הצורה והיתה בהו, היא שחכמים קורין אותה "אבן שתיה" (ויסא ג.ד.) שממנה שנתת העולם.

² וראה את דברי האברבנאל בתחילת פרשת בראשית (על פסוקים א-ה) שאינו מסכים לפירוש זה.

³ וכמס"כ המלבי"ם בפירושו למשלי (כד - ח) חלק באור הענין) ו"ל: באין - אח"י צאה הארץ מרחם התהו, ואז היו הארבע יסודות מעורבים יחד בחומר ההיולי, וכו', שתחלה היו התהומות מעורבים עם יסוד האוויר, כמ"ש פני מע"ב, ואז נטתה החכמה עליהם קו ומשקולת.

⁴ וראה מש"כ הרה"ק מזידיטשוב ז"ל (ראה בספר סור מורע נעשה טוב הוספת על עמ' ג. בעמ' רבא) וז"ל: ק' ונ"ל שלכן תפסו חז"ל כמו הרמב"ן והארי"ז ל"ל לשון היולי שהיא מלה יונית, כי ר"ת י"י ימלוך לעולם ועד, כי מעולם האצילות יורדת

שכתוב במפורש "בראשית ברא א-להים את השמים ואת הארץ", אך אינה אמת מוחלטת אלא אמת חולפת ומשתנה, והיינו שכל קיומה היא רק לגבי הנבראים ובהכרתם, וכפי שזה מוגדר בספרים - על פי יסוד הבעש"ט - שהיא "מציאות לגבי הנבראים".

קיומה של "אמת" חיצונית זו "לגבי הנבראים" נתונה תחת החלוקה הידועה של ארבע רמות קיום או "עולמות" -

בעולמות עליונים וכל המדרגות שהם תסלקות מוחין מז"ה והחזרת הנקבא לנקודה וגלות השכינה וירידתה לקלפה וכן כל הקלקולים, אינו בבחינת עצמם ח"ו אלא בבחינת מה שנוגע אל הנשמות. והיינו, כמו מלך שיש לו אוצרות וסגולות מלכים וכל תענוגים בביתו ובהיכליו, ותאוי מוכנים הכל בשביל בנו יחידו החביב עליו שיתענג בהם, וכשהוא ראוי לכך אז הכל פתוחים לפניו והוא משתמש בהם כפי רצונו. אבל כשאינו ראוי לכך, אז מגרשו מהיכלו ואינו נהנה מן השלמות ההם וכל החדרים והסגולות היקרות נסגרים ונעלמים, אז נראה לעין כל כאלו נאבדו ונסתלקו לגמרי ואינם כלל. וכאמת אין שם העדר רק מצד המקבל, וכמו כן הוא בכל המאורות שבאצילות כמ"ש, אני ה' לא שנית, וכתוב, לעולם ה' דברך נצב בשמים, ואין הפגם ח"ו בעצם המאורות, רק במה שאין מאירים אל הנשמות שיתענגו ע"י מאורות ההם. והוא סוד מ"ש, עוז וחדוה להיות כמקומו. ואמרו, כאן בבתי גואי כאן בבתי בראי.

ונמצא שבאמת אין ס"ט א"ו נוגע בעצם המאורות ע"י מעשה התהוותים, רק שגור, חשך וכיסוי נגדם לבין המאורות עליונים, בסוד אלביש שמים קדרות וגו', סכות בענן לו, וכו', וכמ"ש, ח' עונותיכם מבדילים וגו', וכל מה שאנו מדברים בצער השכינה וגלותה ח"ו וחשך שבמאורות עליונים, הוא כמו המלך שמצער את עצמו במה שאין בנו הולך בדרך הישר ואינו ראוי לקבל כל העונג והליות משמש בכליו של מלך כרצונו.

ועוד נאריך בעניין זה א"ה בגיליונות א"ה ואתחנן וקדושים.

והוא מה אדיתא בספה"ק באר מים חיים (פ"ב בראשית, ע"ב) ונהנה כל בחינת התהוותות הוא בספה"ק לצורה הכל הדרבים שבעולם לא נעשה כי אם על ידי האדם אשר הוא הסולם המוצב ארצה בכח גשמיות גופו. וראשו מגיע השמימה בכח נשמת ה' אשר בקרבו ומלאכי אלהים עולים ויורדים בו כלומר שלוחי אלהים המה, כל בריאי תבל ומלואה אשר שלחן אלהים לעולם הזה בכדי להתקרב אליו ממוקם חוקו כזה ולחשוך להתדבק בו. כולל אינם עולים להתקרב לצור עולמים כי אם על ידי האדם וכו', וכל בחינת ההתהוות מחומר לצורה ומגשמיות לרוחניות מכל הנמצאים הכל נעשה על ידי האדם וכמאמר הכתוב (ויקרא י"ב) אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבמה מן הבקר וגו' פירוש שלא נעשה קרבן לה' כי אם כאשר אדם יקריבנה לפני ה' ובלעדיו לא תוכל להתקרב מול פני אלהים חיים ומלך עולם. ובבחינה זו גם הוא מובא אל כלל יצורי בראשית להיות הכל נתהוה על ידו. וזה אמר כאן הכתוב ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה. פירוש שיצור בבחינת עפר מן האדמה להיות הכל יתהוה ממנו כמו מן העפר אשר על פני האדמה. וכל כ"ב בספה"ק דובר צדק (פ"ב אח"י ת"ז) וז"ל: והנה כידוע כללות הבריאה הוא רק האדם כמו שאמרנו (ויקרא ל"ב, ד) ובראשית בשביל ישראל. היינו כי עצם הבריאה הם כוחות נפדיים כל מיני כוחות שסידר ה' יתברך ששורש רצון מחשבתו הם נבראו וזגמתם בבריאה. וכן נשתלשו מבריאה ליצירה ומיצירה לעשייה ועד עשייה גופנית, והתאחדות כל פרטי הנבראים מכל עולם ועולם אין כולם מתאחדים בעצמות ה' יתברך ונמשכים ממקור חיותו יתברך שמו דבר זה נקרא צורת אדם שכלל עולם. בסוד ועל הכסא דמות כמראה אדם כמו שכתבת לעיל.

כי ענין עולם האצילות רצה לומר השגת הנבראים בעצמות ה' יתברך. ששורשם הוא האדם כנ"ל. והשגתו הוא כפי ענין בריאתו שסידרו ה' יתברך. כי ידוע כי לא עשה ה' יתברך סדרים שונים רק אותו הסדר שבאצילות הוא עצמו בבריאה והוא עצמו ביצירה והוא עצמו בעשייה. רק שמשתלשל בענין

מה שאדם רואה בעיניו הגשמיות אינה מציאות כלל, כי רק מה שרואה בעיניו השכליות זוהי מציאות.

ועי' עוד מה אדיתא בספה"ק יושר דברי אמת (א"ת ל"ד) בזה"ל: אף על פי שנראה לנו כל מה שהוא מוגשם הוא יש, והרוחניות דומה לנו שאין בו ממש, כל זה השקר הוא מצדינו שאנו בעלי החומר ועוסקים תמיד בחומריות, אבל נאמת הוא להיפוך, כי הלא הרוחניות מקיים הגשמיות, ובלעדו הוא אפס, ואתו הרוחניות שאינו בגוף הוא גדול באיותו וככה מאותו שהוא בגוף, כי אותו שהוא בגוף הוא נלאה, מחמת שיש עמו הפיכו שהוא החומריות, לזה כח הדיבור שבאדם הוא יותר פועל מכח המעשה, מפני שיוצא מחומריות האדם לחוץ, ונתהווה רוחני בלי גוף.

והמופת על זה שמעתי מפי הצדיק ר' משה ווילנער בשם ר' משה האגוז בעל המחבר לקט הקמח שבשולחן ערוך, שהרוח יש בכחו לעקור הרים ואצילות ובתים, אף על פי שהוא רוחני לבד, והם גשמיים ויש בהם ממש גדול, והוא אין בו ממש, אבל אדרבה מפני כך הוא כחו גדול, כי הוא רוחני לבד.

ועל דרך זה הוא (ר' משה ה"ל) מפרש הכתוב, שאמר (עצום י"ג) כי נהה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו, ר"ל איך כח דיבורו גדול מאד, שר"ל לשלשון יוצר הוא מדרגה קטנה מבורא, וכתב אצל הרים שהם גשמיים לשון יוצר, ואצל רוח שהם רוחניים לשון בורא שהוא גדול, והרי הרוח עוקר הרים הוא גדול מן הרים, וזה מופת שהרוחניות שכלי גוף גדול מזה שבגוף, ומגיד לאדם מה שיחוו, ר"ל דבר זה מגיד לאדם ומודיע לו מה שיחוו, ר"ל איך כח דיבורו גדול מאד, מפני שנתפשט מן הגוף לחוץ עד כאן דברו.

ולפי זה כל שכן מחשבה שהוא רוחנית יותר, יש לה כח יותר וגדולה יותר, כידוע שבמחשבה יכול האדם לחשוב חכמתו, וכל מלאכתו שישנו בעולם, כולם ויכללו במחשבת האדם כנודע, כי הוא כח של מעלה מכל הגוף, ומתחיל בגוף ומשוטט בחוץ בכל מקום שרוצה האדם להאדם.

¹ וראה ב"יו"ט של ר"ה' להרשב"ב מליבואוויטז ע"פ (פ"ב אמור).

² ראה מה שמובא בספר מנון אבות (פ"ב ואתחנן י"ב) על פי דברי רבינו הבעש"ט זיע"א וזה לשונו: עיקר הפירוש אחד על פי עומק יסוד כוונת הבעש"ט ז"ל, יובן בהקדם ממנו רבותינו ז"ל וכו', וביאור זה, ידוע בכפתי הארץ ז"ל ענין העצמים ומקום אמו, והיינו שהיה העולם, והסתר האור אין סוף שבהעלם והסתר זה, יכול להיות מעמד כל סדר ההשתלשלות באופן שהם נראים ליש ודבר, וכיון שהנמצאים הוא ענין העולם, אם כן מובן שזה רק לגבי הנבראים, אבל לגבי מהותו ועצמותו יתברך שמו, כמו שהוא קמיה, אין הצמצום אמתי כלל וכמו שכתוב (שופטים י"ד) ומבלעדי אין אלהים, וכל החלל ומקום פניו ע"ס כל סדר ההשתלשלות שבו, מיריש כל דריגין עד סוף כל דריגין, מכתת אדם קדמון עד רגלי אדם קדמון שמסתיימים בעשייה, וכללות הקו מראשו ועד רגלו, הכל כלול ונטל במציאות במאור באור אין סוף, כביטול זיו השמש בשמש.

וראה עוד בספר פתחי שערים לרי"א חבר ז"ל (התנין מ"ד וכו', פ"ח סוף) סדר עליית הבריורים בתחלה היה שלא ע"י התהוותים, והיינו מין העולמות עצמם שנבררו ונתקנו בסוד חסד ועילאה, והיינו בסוד מה שצפה א"ס שצריך להוציא האדם אל הפועל, שע"י מעשיו יגרום התיקון בכל המדרגות ומה שנמשך לאדם לתקן הוא בירור הנשמות, שכל זה נעשה בהמשך הזמן של שית אלפי שנין עד ימות המשיח. והיינו שכל מה שאנו מזכירים פגם

ההכרה בה הוא נמצא: אדם הנמצא ב"עולם העשייה" - והיינו שהוא תופס כל דבר באופן חיצוני - יתקשה להאמין בכל תופעה על-טבעית וניסית, אדם הנמצא ב"עולם היצירה" יאמין אמנם בשידוד מערכות חוקי הטבע אך יתקשה לקלוט את השייכות שבין התופעות ואת היותם חלקי פזל גדול ונרחב יותר, אדם הנמצא ב"עולם הבריאה" יבין את ההקשר והאיחוד שבין המקרים הרבים אך יסתבך בהשגת ההכרה הברורה כי כל חלקי המציאות למרות שבמבט שטחי הם נראים כשוניים הרי שלאמיתו של דבר

"העצמי" של הנפש, שהיא מקור המחשבות³¹. "עולם הבריאה" הוא מה שהאדם תופס בשכלו את תפיסת המקום וההגדרות של אותו חומר, ובנפש האדם הוא מתבטא בצורות החשיבה של השכל³². "עולם היצירה" הוא הכמות והאיכות של החומר³³, ובנפש הוא מתבטא במידות האדם והרגשותיו³⁴. ו"עולם העשייה" הוא המצב הסופי של החומר כפי שהוא נקלט על ידי החושים של האדם, ובנפש הוא מתבטא בגוף הגשמי והחומרי.

והנה האופן בו האדם תופס את המציאות תלוי בדרגת

³¹ וכמש"כ בספה"ק ערבי נחל (שייך לראש השנה שחל בשבת) זול"ק: ונסביר ג"כ מה שיש להפליא בהסתכל ארץ פנימיות האדם וחיותו נחלק לאצילות בריאה יצירה עשייה שהם נפש רוח נשמה ונשמה לנשמה, והיינו שכל ומחשבה דבור ומעשה ומן הראוי שד' אלו ישלשלו זה מזה כהשתלשלות אצילות בריאה יצירה עשייה, וכן אנו רואין בעניני האדם באמת שהשכל רוכב על המחשבה והוא עילתה ואין במחשבת האדם רק מה שהשכל משפיע בה ומלמדה, וכן הדבור נשתלשל מן המחשבה, כי לא יצויר שידבר האדם איזה דבר רק מה שעולה תחלה במחשבתו לדבר, ולפ"ז קשה שיתצו שינוי א' בהנהגה זו דרך משל כשיעילין אדם בתורה ויחדש בה איזה דבר יצויר דבר יצויר נמצא נמצא בזה כל חלקי אצילו בריאה יצירה עשייה כי בעיונו השפיע השכל במחשבה, ואח"כ דיבר החידוש ההוא שחידש, ואח"כ בכותבו כבר הגיע לעולם העשייה שהוא נעלה שאין כל על הספר, ואם כן ראוי שד' חלקים אלו יהיו בדרך עילה ונראה ש"א"ל לעלול להקדים לעילתו, ואנו רואין שאין הדבר כך כי כבר אפשר שמידי שחידש במחשבתו עילתו ההוא יכתבו בספר ולא יהיה בעולם הדיבור כלל, אמת שאר"ל (קידושין ל ט"א) ושנתם שיהיו דברי תורה משוננים בפך, ואמרו ג"כ שכל הלומד בקול ומוציא הדברים מפיו אינו משכח תלמודו כי ע"י הדיבור נעשה הענין ברור לו וחוקק על לוח לבו, אבל כבר יצויר בעת שיהיה שכלו צולל לא יצטרך לזה ולמה המחשבה שעוללה מהשכל והדיבור שעלול מן המחשבה א' אפשר להם בשום פעם שיקדמו מעילתם והעשייה פעמים תוקדם מהיצירה.

³² כאמור בספה"ק דברי חיים (מעדים: ליום ב של פסח) בזה"ל: והיינו כשלא נתגלה שלימות הצורה היא רק כבת, כח השכלי הממונה בשם צורה כשאינו יוצא מכח לפועל אינו רוק בכח, ואין ניכר יתרון השכל, כי בכח קטן וגדול שיה, ורק כשיאמר לפועל, אז ניכר פעולות שכל הגדול המתפשט הרבה יותר ובעומק משכל הקטן ממנו.

³³ כמש"כ בעל ה"לשם" (לפס שבו ואחלמה, ספר הדעה חלק ב דרוש ז ענין כ סיפון ז) זול"ל: והנה זהו באמת העבודה היותר עקיפי שאין למעלה מזה אשר הקב"ה חפץ מהקדושי עליון היותר גדולים שהם הגיבורי כח עושי דברו כלל התורה והמצוה כולו, שאחר שעמדו ויודו בעמקי פנימיות התורה בסתרי מעשה בראשית ומעשה מרכב דקודש הקדשים. יתבוננו ויסתכלו ג"כ בכל כחות הטומאה והרע מראשית שורשו והתחלתו אשר בעולם הבריאה באחיותו וינקטו שם ובכל שימושיו ופעולותיו בכל עולם הבריאה וכן התפשטות אח"כ בעולם היצירה אשר שם הוא עומד באשר זה לעולם זה הן באיכות והן בכמות ולהתבונן ולהסתכל שם בכל הליכות הממדורין דילתון ובפסטי פרצופים וכחותיהם וחמודותיהם אשר מראה עצמו תמיד מתוק לחיך וחמדה ותאוה לעינים.

³⁴ וכמש"כ הרמב"ן (פראטים ב ז) זול"ל: ואם כן יאמר הכתוב ויצר ה' אלהים את האדם יצירת תנועה שהיה האדם נוצר, כלומר בעל תנועה, כי היצירה היא החיות וההרגש, שבהם הוא אדם לא גבול העפר, וכמו שפירש ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ויבא אל האדם (הלכות ב ט"ו), ואחרי שיצרו בהרגשה נפח באפיו נשמת חיים מפי עליון להוסיף הנפש הזאת על היצירה הנזכרת, ויהי האדם כולו לנפש חיה, כי בנשמה הזאת ישיכל וידבר, ובה יעשה כל מעשה, וכל הנפשות וכחותן לה תהינה.

המהותים. וכן סדר כח השגה שישד ה' יתברך שיהיו לאדם הוא עצמו סדר כוחות נפשו, והוא עצמו סדר כוחות גופו והוא עצמו בנין גופו ממש מעשיה גופנית. ונמצא שורש כח ההשגה הוא קומת אדם. וזהו קומת אדם דאצילות ומשם נשתלשלה נשמת האדם שהוא בצלמינו כדמותינו. שהוא בצלם האדם דאצילות שהוא סוד הנשמה לנשמה שבאדם. רצה לומר שורש העלם אף מאדם עצמו ממחשבתו ורצונו. משמש שפעים מחשבותיו ורצונותיו והשגותיו. ששם הוא התייחדות הגמור בה' יתברך כמו שנתבאר לעיל. וזה סוד מעשה מרכבה כמו שנתבאר לעיל וכמו שכתבתי במקום אחר שהוא היחוד הגמור כשמתמיד בקונו ביחוד ממש ברוז אחד ואז הוא האדם דאצילות שנקרא נאצל מה' יתברך ולא נברא. שהוא כולו דבק בה' יתברך אבל כאשר אין האדם מכיר כך רק מכיר ומשיג את ה' יתברך ואינו מתידד עם ה' יתברך רק שהמשגה הוא דבר בפני עצמו ונברא והמושג הוא בורא אז נקרא נשמת האדם דאצילות שהוא אדם דבריאה. ועיין בתיקונים (סוף תיקון ט"ט) ונראה ונראה ששם הכסא שהוא כסא למושב ה' יתברך וכמו שמוא בתיקונים (תיקון ט"ג) דנשמתין אתגורין מכורסיא. ורוחין ומלאכין הם דוגמת חיות הנושאות הכסא והוא אדם יצירה שהוא ממש עולם כמו זה דבריאה כן בהתגשמות והראות לנפחד יותר.

ומה שראשית הלב מובדלת ממחשבה שבמוח שהיא אינה פועלת במיתרים כלל, וכמו שאמרו בפרק חלק (ספרהדרין ק"ז ע"ב) בדואג ואחיתופל רבותא למבועי בעיא אלא הקב"ה ליבא בעי. כי מחשבה שבמוח אינה מורגשת בהרגש גמור לאיברי האדם עצמו להיות נמשך אחריהם. ויש בדברים שהאדם מבין שטוב להיות כן ולעשות כן ומכל מקום אין איבריו עושין כן. אבל הרצון שבלב יתייך כל האיברים מרגישים ומוסיין כן כי יש לו התקרבות יותר להם. ומקום אחר מתבאר זה בארוך. וגם שם האדם מרגיש שהשכל מה' יתברך ומתידד בו ונמשך ממנו. ונפשין מאופנים הוא אדם דעשייה שבפעולת הגוף הגשמי הוא יודע ומכיר גם כן שהשכל מה' יתברך זהו מצד הנפש.

ונמצא באדם הם כל העולמות אצילות בריאה יצירה עשייה. כי כללות וחיבור פריטיהם יחד הוא הנקרא צורת אדם בכל עולם. שהצה לומר מצד כח ה' יתברך השהו פ. בו. והכמה שהשכל מה' יתברך הוא נקרא כללותם שמתחידים ומתחברים זהו בצורת אדם שהוא השורש הכל כניל בטעם כצלמינו. כי חילוק פריטיהם כל אחד כח נפרד בפני עצמו זה טוב וזה רע. רק שה' יתברך ברא האדם בצלמינו שכולל שורשי כל הכוחות ומכיר שהשכל מה' יתברך. מחשבות מוחו ונשמתו ורצונו לכו ורוחו וכוחות נפשו שבכבד. שיהי שלוש העולמות הנבראים ונוצרים ונעשים בכללותם. והתייחדותם. ובפריטיהם הם פריטי הנבראים כולם שבעולם הבריאה הנוצרים בעולם היצירה והנעשים בעשייה. ולכן כל פרט מברואי העולם היה יש לו שורש פריטי למעלה גם כן. וכאשר האדם בשלימות אז גם כל פריטי בריאה העולם הזה בשלימות כמו שנאמר (ישעיה י"א ט) וגר אדם עם כבש וגר מנאחר שכללותם בשלימות שמכיר שכל הבריאה מתידד בה' יתברך אז כולם מתחידים ומתכללים למעלה כל אחד בשורשו ושורש שורשו, וההיפוך בהיפוך חס ושלוה. וזה סוד ענין הרקעת האדם במעשיו עצמו וכל העולם כולו. (קידושין כ"ג ע"ב). כי כל אחד הוא כולל הכל. רק מכל מקום כל חד לפום דרגיה אתר דאתגור נשמתיה כמו שמוא בתיקונים (סוף תיקון ט"ג) ואין כאן מקום להאריך בזה.

אינם אלא ביטויים שונים לאותו חומר וכוח עליון שנאצל מהשי"ת בבחינת "עולם האצילות".

ומבואר בספרי החסידות¹⁰ כי כל זמן שנשמת האדם נתונה בתוך גוף גשמי, הוא לעולם לא יוכל להימנע בשכלו מלהכיר בעצם מציאות ה"חומר" וכוח ההיולי שבעולם - המכונה בקבלה "אור אין סוף" או "לובן העליון" וכפי שיתבאר - המשתקף בהרגשת העצמיות שלו, אלא הוא רק מסוגל לסגת ולשלול את ההכרה ב"צורה" של החומר, והיינו שהוא יכול לכפור בצורה המסוימת שבה מתגלה

החומר והכוח האלוקי בשכבות השונות של המציאות¹¹, ולהאמין כי ברצות השי"ת ובחפצו תשתנה אותה צורה תיכף ומיד.

כאשר האדם בא למדריגה זו שהוא כופר בתוקפו של המציאות החומרית ובצורתה, אזי דבר זה פועל גם על ה"חומר" וה"צורה" שבשכלו, והיינו שלא רק "עצמות ומדות השכל" שלו - שהם ה"חומר" - ירגישו את החירות המוחלטת מכוחות הרע", אלא אף "נושאי השכל" - שהם "צורת" המחשבה - ירגישו זאת, על ידי שייצאו

¹⁰ וראה בספה"ק דברי חיים (לפרשת פרה) זול"ק: והנה ידוע בטבע הנביאה דהחומר פושט צורה ולובש צורה, ואי אפשר שילבוש צורה עד שיפשוט צורתו הראשונה, וכמו חטה שנוקב בארץ ואז התחיל צמיחתו, וכמו אפרוח דאמרינן בש"ס (תמורה לא) דאיסרה והדר גביל. אך עם כל זה צריך על כל פנים להשאר הכח ההיולי שבו, שבכל דבר יש בו כח עצמות הדבר, ההיולי של החומר והצורה כידוע, וזה נקרא בחינת אין, הממוצע בין ההעדר ויש זה הרצון של כל דבר ושוורשה, וזה הוא התפשט צורה ולובש צורה אחרת, וכמו שאמרנו (יר"ה י"א) במעשה בראשית כולן צביונן נבראו ולרצונם, ופירש רש"י ז"ל ב"ר"ה (שם ד"ה לידעתם) ששאלם. וקשה לכאורה האיך שאלם טרם בראם.

אך באמת ידוע דטרם יצאו מעשה בראשית מכל לפועל נבראו כולם כח אחד, וזה נקרא דבראשית נמי מאמר הוה"ו (יר"ה לב) וזה כח ההיולי כמבואר ברמב"ן ז"ל (דבראשית א, א), לזה מרמז נמי בראש"י פסחים (ב"ד כ"ה קריה רחמנא) שקרא לאורה שברא מהוד מעטה לבוש, כמלך שקרא לעבדיו (שם ד"ה ופקדיה), היינו שהיה בעולם ובהיולי כנ"ל.

וכמו כן עתה לאחרי בריאת מעשה בראשית, בכל דבר יש בו כח הרצון הראשון שנקרא היולי, וככה זה יש לו כח ללבוש צורה ולפשוט צורה, אבל אם פרח צמרו מינה לא מוציא אפרוח כמבואר בש"ס (פסחים נה י"ב) משום דכח היולי של כח בעלי חיים הלך לו וכלה לגמרי, שוב אין לו יחוס להלבשת צורת בעל חי, אבל קודם שפרח צמרו, ורק שנוקב עד כלות כל חלקי התפשטות צורתו הראשונה, ולא נשאר רק נקודת ההיולי שבו, אז התלבש צורה אחרת בעל חי, כמו כן הוא הטבע בכל הברואים.

¹¹ ראה בחיבורי שיעורי דעת' על חומר וצורה המהר"ל בלוך זצ"ל, וזה לשון: החומר של החכמה אין לו שונו ותמורה ולעולם הוא נמצא אצל האדם באופן אחד, ועל פי רוב לא ישנתה גם בעבור ימים רבים, כ"ז שזכורה עדיין הידיעה אצלו, ואף שנוי מצב רוחו של האדם לא יביא חלוק והפרש בחומר הידיעה, אבל צורת החכמה משתנית מזמן לזמן, כי אין ערך צורת החכמה הנמצאת אצל האדם היום למה שהיא נמצאת לאחר זמן, והפרש רב הוא בין מה שהרגיש בידעת חכמה זו עצמה כשהוא במצב רוחני נמוך למה שרגיש בה כשהוא במצב רוחני יותר נעלה, אם כי יגדל האדם ויתעלה מקבלת כל ידיעותיו צורה חדשה, וכמו כן יש הפרש רב בין הרגשת החכמה וצורתה בעת שהיא ערה אצלו, בשעה שנתחדשה אצלו או ששמעה והבינה ובין הרגשתה בה בשעה שכבר נשתקעה בלבו בעבור יום או יומיים מעת חדושה - שאז כבר כהה צורתה ואינו חש כ"כ בטעמה, אינו מרגיש שוב נשמתה.

עד היכן משתנית צורת הענין בעבור זמן-מה אחרי קבלת הידיעה למדין אנו מדברי חז"ל שירדו לעומק נפש האדם וקבעו הלכה על יסוד זה: איתא בסנהדרין ל"ה ע"א על המשנה "לפליך קנין דזני בע"ט, מ"ט, משום דלא אפשר - היכי ליעבד בנייני במעלי שבתא ונגמרי בחד שבבתא מינשו טעמייהו, אע"ג דשני סופרי הדיינים עומדין לפניהן וכותבין דברי המוכיז דברי המחייבין נהי בדפומא כתבין ליבא דאינשי אינשי - ופרש"י "ליבא דאינשי לא כתבי ואע"ג שזכור לו ליסוד הטעם, נשכח מלבו ישובו לטעמו ואין יכול ליישבו ולתת טעם הגון כבראשונה" - והנה זה ודאי אי אפשר

לומר שחומר הידיעה והסברא ישנתה ויתעלם מהם כעבור עת קצרה כזו ויכחד אחרי אשר נכתבו דבריהם, אלא הכוונה היא לשכחת צורת הדבר שע"ז אמר "ליבא דאינשי אינשי", והוה מה שאמרנו כי חכמינו ז"ל בעומק חכמתם ידעו, כי צורת החכמה הצפונה בלב האדם א"א לבטא בדברים ואינה נמסרת ע"י הכתב, ורק בהרגשת לבו ובמחשבתו של האדם מקומה, והוה מה שפירש"י ז"ל: "ליבא דאינשי לא כתב", ובידיעתם הבהירה בכחות נפש האדם העמידו מדתם כי אם יעברו יומיים משעה שאמר החכם טעמו וסברתו, כבר נעלמה ממנו צורתו, אינו מרגיש עוד נשמת סברתו ואינו מיושבת בלבו בטעמה ונמוקה שזוהו עיקר ההכרעה בהלכה, ואם נפסוק הדין עפ"י סברא שנאמרה לפני יומיים לא תהיה הכרעת הדין על פי צורת החכמה שהיא העיקר.

ומובן לנו בה מה שאמרנו חז"ל "ליבא דאינשי אינשי" והיינו כי צורת החכמה הצפונה בלב כבר נשתכחה, ואם ידונו ממה שזכור להם או ממה שנכתב לא יוציאו דין אמת ע"פ מחשבתם הפנימית, כי דין תורה לא על חומר ידיעת החכמה הוא מתבסס, אלא על נשמתה. בא וראה עומק בינתם של חז"ל בכחות נפש האדם ומדת הרגשת החכמה הדרושה להוראת דין תורה ע"פ השקפתם ז"ל!

החומר של החכמה אין הפרש בו, עפ"י רוב, בין זה של איש אחד למשנהו, ואפילו בין גדול לקטן במדת החכמה הידועה לשניהם - אבל בצורת החכמה ההפרש הוא לאין שעור וערך, כי עיקר ההבדל בין החכם הגדול להקטן ממנו אינו בידיעות החכמה וכמותן שיש בהם יתרון לאחד על השני, אלא בצורתן, היינו במדת ההרגשה וההבנה שיש להם באותן ידיעות עצמן הידיעות לשניהם, אך אין חפצנו ומצטיירנו בלב, ובמדת בהירותן וברירותן שכן תולדות מהבנת צורת החכמה. ואמנם רואים אנו לפעמים שנים ששמעו סברא או שחדשה מעצמם וכמוזמה שהבנתם בה שוה, אלא שהאחד מתרגש ומקבל את הסברא בהתפעלות נפשית, והשני מקבל את הדבר בקר רוח בלי התפעלות והתברשות ורגילים לומר שזה השני אינו בעל התפעלות, אבל אני אומר כי ההפרש ביניהם היא במדת קבלתם את צורת החכמה, כי זה שמרגיש צורת החכמה, הבנתו זאת מעוררת בנפשו כח ההתפעלות הנמצא אצל האדם, והשני שחסרה לו התעלות השכל, הרי זה מפני שחסרה לו באמת ההרגשה בצורת החכמה, ואף אם יש לו נשמת ידועה לקבל צורת החכמה ולקלטן במוחו ולדמות מילתא, מ"מ כשרת החכמה הרי לו, את צורתה אינו מרגיש ומקבל הוא רק את חומר הדברים ולא את צורתם.

(הערת הרושם בהסכם המהר"ל בלוך: ובאמת גם מה שהחכם מגיע ליד ידיעות מחודשות, לרוב הן תולדות מזה שהחכם השיג והבין בצורת החכמה של הידיעות הקודמות - ולפעמים בידיעות הידועות לכולנו - אלא שהוא ירד לתוכנו והבין דבר מתוך דבר...)

¹² כמובא בספה"ק שם משמואל (פר' משפטים ושקלים, תרי"ז) זול"ק: וע"כ במכת בורות שהיא הראשית המלכה העשירית נפתח לישראל אור גדול מרישא דכל דרגין היא המעלה העשירית הידועה הנקראת פלא עליון שהוא תכלית החירות שאין שם שום תעורבות דין ונקרא הלובן העליון, ואז נתגלה הפנימיות שבפנימיות שבישראל, ע"כ בהכרח נסתלק שעבוד מצרים גם מכחות הנפש. וכמו עבד עברי שלא היה לו שעבוד אלא בחיזיוניות, כמספר

לשינוי ולתמורה על ידי המחשבה של האדם, בבחינת "פושט צורה ולובש צורה", כמבואר באר היטב בספרה¹ "דברי חיים להרהר"ק רבי חיים מצאנז זי"ע².

ומובא בכתבי המגיד ממעוריתש זיע"א³ על פי דברי הבעל שם טוב זיע"א, כי כאשר האדם מתחבר לדרגה העמוקה ביותר של ה"נשמה" שלו הנקראת "יחידה" על ידי שעושה מהחומר צורה בבחינת "מאן דעייל ונפיק"⁴, יש לאל ידו פשוט את ה"חומר" ההיולי מ"צורתו" המסוימת⁵

מהשפעת "מקרי הזמן" המשתנים בבחינת "ציאת מצרים"⁶.

פושט צורה ולובש צורה

ה"חומר" ההיולי במקורו, שהוא ה"אור" ה"אינסופי" והראשון שנאצל מהשי"ת, הוא כאמור אמת מוחלטת ומוצקת שלא ניתן כלל להגבילה או לערער אותה, לעומת זאת התבנית וה"צורות" שדרכם מופיע אותו אור ניתנים

שרצון ומדות, רק עצם ההתפעלות כח היולי שבו עושה זאת בדבר שהוא נובע ללכלת האדם, וד"⁷.

² ראה מה שמובא ממנו בתורת המגיד (פר בשלח) בזה"ל: והנה צריך לבוא אל בחינת הראשית, כמבואר בזהר (רע"ב ד"ב כ"א) ראש ראשיתא קדמאה דכל פקודין דאית אלקא עילאה שהיא האמונה ראשית עקרא ושרשא שהוא עילה וסיבה, שהיא הסיבה הראשונה שממנה נסבבו כל הסיבות והוא מסבב כל הסיבות ממנו נסבבו. וצריך האדם לנכנס למדריגה סיבה ראשונה שהיא למעלה מכל העולמות המסובבים מאתו ואז הוא בעלמא דחירות, כאשר יתבאר בדרוש שיבא בס"ד, ואז כשיבא לזה אז כל דברים יתבטלו בבהירות הרב הזה כיון שהוא למעלה מהם ושם הכל שוה כי בעולמות הוא התחלוקת, אבל למעלה הכל אחד יושב ושם הכל שוה וכדומה לזה. וזה שכתב מורי מה תצחק אלי דבר אל בני ישראל ויעשו.

³ כמש"ל בספרה"ק דברי חיים (פר בראשית פרק א) וז"ל: אבל ראשיתא קדמאיתא קדושים הקדושים המסורים נפשם לה בכל רגע ורגע על קדושת שמו יתברך ומפשיטין עצמן ויוצאין מכל עניני עולם הזה בשלימות ומתפקצין עביות גופם לרוחניות והחומר לצורה וזה נקרא בזה"ק מאן דעייל ונפיק פירוש שבא לעולם הזה ויצא מכל בחינות גשמיות גופו והכניע את כל תאוות לבבו לאל אחד בלבד, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ג) ולבי חלל בקרבי שלא היה לו שום יצר הרע שהרגו בתעניתיו כידוע, הם המכנינים שורש כל אחד ואחד מהברואים אשר במרכבה העליונה בפרטות. וזה היה תכנת שלמה שנאמר בו (מלכים א' ה' י"ג) וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר וידבר על הבהמה ועל העוף וכל ומגש ועל הדגים. פירוש שהבין שורש כל דבר ודבר מקום לוקחו, ועל ומעמדו אשר בשמים ממעל, ולכן אמרו בפסיקתא (מובא בילקוט מלכים ד' קע"ה)

אינו מתפעל מעצמות, רק נושאי השכל מהו תחת החומר וזהו יצא מכח לפועל. והנה כאשר רצה השם יתברך בחסדו לגאלנו ולצאת הצורה לגמר המעשה, הוצרך השכל להתפשט בנושאי צורה הרוחני, ואחר כך נתפשט גמר הצורה על החומר הק' נושאי עצמות הצורה, ועל ידי זה נפל ונתבטל החומר המזוהה.

⁴ וזה לשון קדשו (פר כי תבא): אך באמת הדבר כי האדם הוא נקרא על שם כל הכחות כולם וכמו שכתבנו, וזה הוא מין האדם, שיש בו כל הכחות ולזה נברא, וידוע בכל דבר בראשית כולו הכל, כמו בגרעין שיש בו כל האילן, ובזרע אדם שיש בו צורת אדם, והגם שיש האדם נברא רק לאחר שנחלש כח הגרעין והזרע, ולא יעמוד רק על כח היולי שבו כידוע וכמו שמבואר (תפורה לב) בביצה דמסרח והדר מוגבל, ואף על פי כן בהיולי הזה כל כח האדם והמין צומח, ובכל מין ממיני הבראים יש בכח הבראם. שנבראים מכח היולי, ובהיולי נמצא כל כח המין ההוא.

וכן נורא כל עולמים כהבריאי שברא יש מאין ואספ המוחלט, ולאחר כך נברא יש מיש, ורק החומר פושט צורה ולובש צורה על ידי כח היולי שבו כנ"ל, ואותו הכח הוא באדם להנהיגו כל ימי חלדו עד בא חליפתו ותתפשט מצורתו, ובכח הזה יש כל הכחות והוא מסבב כל הכחות והוא תלתיים, ולזה הוא מראשית עד אחרית וכעין בחינת מקיף היינו כח עצם האדם המקיפו לכל המדות ורצונו. ולכן נמצא בתכלית האדם מיני כחות שלא יסבו דרכיהן

שהעבר צדידים יוצא בשביעית כשתגלה הפנימיות, כן במצרים שהי' השעבוד בכל עשר בחינותיהם בכחות הנפש יצאו בהתגלות הפנימיות שבפנימיות.

וראה מה דאיתא בספרה"ק בת עין (פר תולדות) בזה"ל: ויחצק כבר זכה לבחינת חירות על ידי הבחינת הכנעה, ומרומו בשמו יצ"חק גימטריא ח"ר, שורש המלה של חירות. אמנם יעקב קודם שזכה לזה, ועשו השטים אותו, ונתיראה רבקה אמו שלא זיזק לו ח"ו מפני שלא היה יעקב עדיין בבחינה זו בשלימות, על כן אמרה לו (בראשית כ"ג ט) ב"רח לך, שרומה לו ברוח קדשה שזיכה לבחי' ב' ר"ח, רמז לשני בחינות הכנעה הנ"ל. ועל ידי מה זיכה לזה, פירשה לו, אל לב"ן אחי, לובן העליון (ע' ע"ח ש"ו פ"א מ"ית וע' ז"חא כ"ח, ת"ד ד' ע' קפ"ד, מא"א מע' הל' ס"ו), בחינת קדושה, חרנה ע"כ (בבחינת חייו ודלא, בינה עלאה וחי"א צה ע"ב, חז"ב קפ"ג), ר"ל ושם תזכה לבחינת חירות, אז ויבשת עמו כו' עד שוב אף אחיך ממך, כי ברוצת ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו (משלי ט"ז).

⁵ כמבואר בספרה"ק דברי חיים (פרספ) וז"ל: דענין יציאת מצרים הוא יסוד לכל התורה כולה, כמו שנאמר בכל המצות זכר ליציאת מצרים, כמו שמבאר בבאר הגולה למהר"ל ז"ל שהיה הענין הולדת הצורה, שישאל המה הצורה והאומות החומר, ובעת שהיה הצורה תחת החומר היה כאין, שלא נתגלה מהצורה כלל, ועל ידי היציאה נתגלה הצורה, והתגלות הצורה לא היה רק מהפכו, במה שהיה בהעדר תחת החומר, ובצאתו נתגלה על ידה, כעין ההיכר האור מתוך החשך, ולכן ביציאת מצרים שיצא הצורה לקדושה מן החומר, והוא כמו ראשית הבריאי מתעדר ליש, ולכן תולה בזה כל התורה, הכול, הבנין הוא על ידי יסוד הראשון, וכל המעשה נכלל בתחלת הגלוי הדבר, ולכן יציאת מצרים זכר לכל התורה כולה, יעו"ש דבריו הנעמיים.

והנה באמת עצמות השכל לא היה בגלות תחת החומר, ידידוע וזהו השכל אינו מתפעל מעצמות, רק נושאי השכל מהו תחת החומר וזהו יצא מכח לפועל. והנה כאשר רצה השם יתברך בחסדו לגאלנו ולצאת הצורה לגמר המעשה, הוצרך השכל להתפשט בנושאי צורה הרוחני, ואחר כך נתפשט גמר הצורה על החומר הק' נושאי עצמות הצורה, ועל ידי זה נפל ונתבטל החומר המזוהה.

⁶ וזה לשון קדשו (פר כי תבא): אך באמת הדבר כי האדם הוא נקרא על שם כל הכחות כולם וכמו שכתבנו, וזה הוא מין האדם, שיש בו כל הכחות ולזה נברא, וידוע בכל דבר בראשית כולו הכל, כמו בגרעין שיש בו כל האילן, ובזרע אדם שיש בו צורת אדם, והגם שיש האדם נברא רק לאחר שנחלש כח הגרעין והזרע, ולא יעמוד רק על כח היולי שבו כידוע וכמו שמבואר (תפורה לב) בביצה דמסרח והדר מוגבל, ואף על פי כן בהיולי הזה כל כח האדם והמין צומח, ובכל מין ממיני הבראים יש בכח הבראם. שנבראים מכח היולי, ובהיולי נמצא כל כח המין ההוא.

וכן נורא כל עולמים כהבריאי שברא יש מאין ואספ המוחלט, ולאחר כך נברא יש מיש, ורק החומר פושט צורה ולובש צורה על ידי כח היולי שבו כנ"ל, ואותו הכח הוא באדם להנהיגו כל ימי חלדו עד בא חליפתו ותתפשט מצורתו, ובכח הזה יש כל הכחות והוא מסבב כל הכחות והוא תלתיים, ולזה הוא מראשית עד אחרית וכעין בחינת מקיף היינו כח עצם האדם המקיפו לכל המדות ורצונו. ולכן נמצא בתכלית האדם מיני כחות שלא יסבו דרכיהן

כ"חומר ביד היוצר"^{כב}, ובאמצעות צירופים^{כד} חדשים - בכוח השי"ת כמובן - להליבש עליו "צורה" אחרת, עד שתופיע לגנד עיניו מציאות מחודשת לגמריה^{כה} בבחינת "ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה"^{כז}, שהרי "הוא אמר ויהי"^{כח} - "הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה ומבטלה בשבילי"^{כט}.

לפי הרה"ק רבי מנדל מוויטעבסק ז"ע^ל, יכול כל אדם

לחולל ניסים ונפלאות בעצמו, על ידי שיגיע לדרגת "איני", והיינו שעל ידי הרגשת האפסיות וביטול ה"אני" ומחשבותיו, והכרה ברורה רק בחומר ובאור העליון אף ללא צורותיו הגשמיים, יוכל לחשוף את החומר - שלמעלה מן הזמן ולכן נקרא "עת" שהוא כחומר היולי ל"זמן" - ולהפשיטו מצורתו הקיימת בתנועה - והנקלטת באמצעות

וידוע כח לו חומר אי אפשר לו שיקבל צורה חדשה אם לא בהתבטל תחלה מציאותו הראשון, כענין הביצה הפורה דומם, ברצותו לקבל צורה חשוכה יותר צורת בעל חי היינו שהיה האפרוח ארז"ל (בתורה לא ירא) ואימת קא גביל לכי מיסרח האי שעתא עפרא בעלמא הוא הרי כי לא יתהוה צורת אפרוח עד עת יתבטל מציאותו וצורתו הראשונה לגמרי, כי צורה לא תחול על צורה, ולכן באותו רגע ממש דמיסרח לגמרי ונתבטל צורתו אזי באותו רגע בא אליו צורה החדשה ואלו באותו רגע היה בו איזה מניעה לצורה השניה שיחול אזי היה בטל מציאות לגמרי כיוון שנאשר רגע בלי צורה, לכן השנה נעשה כהרף עין צורה הראשונה יוצאת והשניה נכנסת ואין א' נוגעת בחברתה כמלא נימא.

^{כב} כמבואר בספה"ק **דגל מחנה אפרים** (פ"ר ואתחנן ד"ה ודקא) וז"ל: ולכן ביד האומה הישראלית שיעשה להם נסים ונפלאות עד אין חקר ועד אין מספר כי בשבילם ברא הבורא הריק הוא אל העולם והם המחזיקים את העולם הנקרא יש ויבדלם לפחיו יש אל ולהוציא דבר חשד ממו חומר ביד היוצר להפך דבר מדבר ולהפוך מחומר ראשון לצורה אחרת מצורה ראשונה וזהו מורה בשם ישראל כי כשמקריבים ה"ש תלדת אותיות ראי"ל כ"ל שם מנתקים הדברים בשרשם כל הישות כסוד האין ודי בזה ולחכם יספיק הקיצור כי יש בזה הוא להאריך כי יש בזה עמקות והכל על ידי שרשם נבדור ברוך הוא וברוך שמו.

^{כד} כמובא בספה"ק **דברי חיים** (פ"ר בחקיות) בזה"ל: ולכן אמרו בש"ס (תענית ט"ז ע"ב) גבי רב דניאל בר קטינא אמר האי מישרא בעי גשמים והאי לא בעי גשמים על ה ירד ועל לא לא ירד, ולזה חממת הדבוקו באלקות ועשה מחומר צורה ועשה מהזמן עת, עד שעשה צירופים חדשים והוציא לפועל גשם כרצונו. והנה זה הכל באמת מאת הבורא ית"ש, כי אין זולתו, ומה כח האדם לעשות, ואפילו תורה ומצות הכל מאתו יתברך ויתעלה.

^{כה} כמבואר בספה"ק **דברי חיים** (פ"ר בחקיות) וז"ל: ולזה רמזה לנו התורה הקדושה (ויקרא ט"ו ג.) אם בחקיות תלכו, ופירשי' ז"ל שתהיו עמלים בתורה (תרי"ט ט"ז) היינו להשיג פנימית חכמת התורה, ואז תהי בגדד המהפכים החומר לצורה, ואז גם גשמי העולם אשר שרשו הוא זמן, יהי ככלל כשורש הזמן שהוא, עתה, כוללות הזמן, וממנו בא הזמן בחילוק, הוא כח ביד איש הישראלי הענין הזמן ממילא יוכל להמשיך גשמים אפילו בזמן החום, וכמו שעשה שמואל והביא גשמים בעת הקציר (שמואל א' י"ב י"ח), כי כלל הרוחנית יוכל להתהפך ולהוציא מבח אל הפועל כל אשר נכלל בתוכו כפי רצון המתדבק בפועלו.

ולכן לזמיק הדבוק ביוצר הכל ומתפך הגשמי ורוחני יוכל להוציא ברצון קונו הפועל כפי רצונו, וזה הוא שרש המצוה העושה לשמה, היינו כפי בחינת הדבוקה בשם הקדוש, ואז דבוק ביוצרו ויוכל להפוך החומר לצורה, כי מגביה הרוחנית לשרשו, ושמה הכל צירופי אותיות התורה הקדושה, כי בתורה נברא העולם (ב"ר א' א.) ואז משרש אותיות תורה הקדושה הצדיק העושה מצוה ולומד ונשמה לשמה עדי מתדבק האותיות לשרשם יכול להיות צירופים שיתהוה הגשמי בעולם הזה כרצונו, וכמ"ש בש"ס (ספדרין ט"ה ע"ב) דעל ידי עסקם בתורה בראו גברא, על ידי צירופי אותיות כידוע (וה"י ט"ט ד"ה ברא גברא).

^{כז} וראה בספר מעשי ה' (מעשי אבות פירשתי ויהא) ואמנם רצה השם יתברך כל זה כפי מה שנתבאר בחיבור זה חלק א' פרק י"ג, שכל מה שברא היה כדי שתתהוה נפש השלם ותשיג הנחמיות, כי אי אפשר לטעוק בהשגות אם לא

בקיום הקיבוץ המדיני, ורבי חנינא בן זומא על ענין זה היה אומר ברוך שברא כל אלה לשמשני (ברכות נ"ח א.), וכן אמר הנביא (ירמיהו ט"ו י"ט) **אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה**, לומר שכל כוונת הבורא יתברך הוא, לעשות מן האין יש, ולא עוד שעשאו יש, אלא גם כן רצה שמן הדבר ההוה ונפסד שהם ארבעה יסודות והגשם חמישי, יתהוה דבר נצחי, והיא נפש השלם, זה הוא התכלית הנבחר והנכבד.

^{כז} תהלים ל"ט.

^{כח} וראה בספה"ק **סידורו של שבת** (חלק ראשון, השרוש השישי, ענף ג.) שכתב וז"ל: אכן מי שהוא בבחי' הג"ל להיות מתגבר עצמו בכל עוז עד שיביטול מכל וכל מכוחי הגוף וזהומת הנחש שם מבראשית. ומתעלה ומתלהב בכל מיני חמדה ותאות לבבו להתענג על ה' ולקשר את נפשו להדביקה אל שורשה ומתפך את החומר שבו לצורה ונעשה גופו זך ונקי ונכסף לראות בתפארת עונו. עליו הכתוב אומר (ירמיהו ט"ו י"ט) **אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה** כי עשה מגופו שהיה מתאוה לכל דבר שסותי הבלי העוה"ז ורעתו בדרך כי היית זוללה. ועתה הגיעו לבחינת יקר בעיני ה' כנאמר למעלה. **ע"כ כפי תהיה וארז"ל** (ב"ר פ"ה ע"א) **שאפילו הקב"ה גוזר גזרה מבטלה בשבילו**. ונכלל אף גזרת המיתה שגזר הקב"ה בעולם מבטלה בשבילו כיון שיצא ממנו וזהומת הנחש מכל וכל וגופו נעשה יפה וראוי לדור בין העליונים כמו צורת הנשמה מאין יבא לו בחינת המיתה כיון שהוציא עצמו מבחי' חטא אדם ונעשה כמו אליהו שעלה חי לשמי מרום.

^{כט} ואילו דברי קדשו בספה"ק **פרי הארץ** (פ"ר אחרי): והנה אמתת ענין התהוות הקליפות והטומאה עיקר שורשם מתחילת הבריאה מהכרח הצמצום והסתלקות הפשטות קדושת א"ס ומן הצמצום נתחדש דבר מעתה אם בריאה יבאר וכן דרך כל התחדשות הצמצום כצמצום הצמח מן הגרעין מבריאת האפרוח מן הביצה, שאף אפרש לורה המחשבה והשתנות מצורה הראשונה אל החדשה עד שתפסד צורתה הראשונה ותלך לה מכל ועיקר שהגרעין מוכרח להיות תחלה כלה ונפסד לגמרי וכן הביצה, ואח"כ על השאריות חומר היולי שאפשר להשתנות חל עליו צורה החדשה בבריאת האפרוח והצמיח, ובשעה שהדבר בטל משני הצורות נקרא אין שהוא אשן הצמצום שישמח האדם מאין תמצא (נבוכ בת"ב) תחלת סדר הבריאה, שאף אפשר לשום התגלות חדש כי אם בחזירתו אל האין תחלה, כמבואר במקום אחר (פרשת וישב ופירשתי וישא א) בענין יכולת האדם לעשות השתנות ונסים בהגיעו אל השפלות והביטול והאין שהוא החכמה.

^ל כמש"כ בספה"ק **דברי חיים** (פ"ר בחקיות) וז"ל: ונתתי גשמיכם וגו', מדה כנגד מדה, על דרך זה, ידידע שיש בעולם הטבעי חומר וצורה, וכל מעשה בראשית זמה וחומר וצורה. והנה ידידע שיש כח ביד איש הישראלי ההולך בדרכי השם באמת לשנות הטבע, כמו שמצינו בתנאים ובאמוראים כמו רב דניאל בר קטינא אזיל לגנתא ואמר זה צריך גשמים וירדו עליו גשמים. ועורגה זו לא צריך גשמים ולא ירדו (תענית ט"ז ע"ב) וזה שינוי הטבע למאד שבמקום אחד יהיה במקצתו גשם ומקצתו יהיה יובש.

אך ידוע דכל מעשה בראשית היה בהם כח היולי כמ"ש בגמרא (ר"ה י"א) מעשה בראשית לדעתם נבראו, ופירשי' ז"ל שאלם אם רצונם שיבראו, וקשה היכן שאלם כיון שעדיין לא נבראו. אך תירצו בספרים וכן משמע מרשי" ז"ל דבכח היולי נבראו כולם כל מעשה בראשית כאחת כמו גולם כלא חומר וצורה כלא, וידוע דברי הרמב"ן ז"ל (בראשית א' א.) וסייעתו מחקרים הקדושים

הקבלה¹² "אדם קדמון"¹³, תואר המורה על היותו קדום לכל ומופשט מכל הגדרה, כשכינוי נוסף לעולם זה הוא "לובן העליון"¹⁴ המתאר את ריקנותו של רובד זה מכל תוכן מוגבל, שהרי גוון הלבן - המקבל את שאר הגוונים עליו - מתאר את עצמיות¹⁵ ומהות הדבר כשלעצמו, ולכן הוא רומז לאורות העליונים קודם שהתלבשו בכלים - והיינו להשפעה ללא קבלה¹⁶, המכונים "אור אין

מדד הזמן כדברי הרמב"ם שהארץ בזה בספרו מורה נבוכים¹⁷ - ואז להרכיב עליה צורה חדשה.

גוון הלבן - לובן העליון

העולם הקודם לכל בסדר השתלשלות העולמות - המתאר כאמור את החומר ההיולי הראשוני - נקרא בספרי

דק בלתי נתפס, וכן עולם האצילות הוא מתמיד במפורו ובלתי נפרד ממנו, והחיקה הוא דבר הנתפס קצת יותר מהרושם, כי הרושם אינו נרגש והחיקה נרגשת כחגירת צפורן, וכן הבריאה היא הויה נגלית יותר מהוית האצילות, ותציבה הוא גילוי הדבר יותר מחקיקה, והוא דמיון אל היצירה שהיא הויה נגלית יותר מעולם הבריאה, ועשיה הוא עולם הרביעי, שבו נגלו הדברים בעצם על הגיעם אל האצילות.

וכל הארבעה עולמות הנזכרים עם בחינת מומתיד, שהוא הא"ק (אדם קדמון), נרמזו בפסוק כל הנקרא בשמי וגו', והיינו, "כל" רומז לא"ק שאין לו שם עצמי, רק מלת כל רומזת אליו, לפי שהוא הכל, כל כי ארבעה עולמות אבי"ע הם מושרשים בו השרשה רוחנית צורית שכלית, וממנו נשתלשלו כל הנמצאות, לפיכך נקרא "כל" שהוא כולל הכל. "הנקרא בשמי" רמז לעולם האצילות, שהספירות הם עצם השמות הקדושים, והוא עולם היחוד, לפיכך אמר "בשמי" לשון יחיד. "ולכבודי בראתיו" הרי עולם הבריאה המכונה בשם כסא הכבוד. "וצרתיו", הרי עולם היצירה. "אף עשיתיו", הרי עולם העשיה. והוסף כאן מלת "אף", לפי שבעולם העשיה הוא מקום הקליפות וכחות האף והחימה בר מינון. וכל המדרגות הללו הם משתלשלות זו מזו כדרך עילה ועולל, עד שאי אפשר להכנס ביניהם נקודה ומדרגה אחרת כלל באופן כי עליהם אין להוסיף, והם אין לגרוע. ועם היות שיעקר כל זה הוא מפי הקבלה, ולא נוכל להכריח אותו על פי ראיות מופתיות, מכל מקום גם עילה ועולל, עד שאי אפשר להכנס ביניהם נקודה ומדרגה אחרת כלל, ונימוק, וכמו שרמזתי לך בקיצור דברי, המספיקים למבין אשר עינים לו בראשו.

¹² ומה שנקרא "אדם קדמון" בעיקר "אדם דבריהא" היינו משום דאילו בעולם האצילות "התייחד בו אור א"ם ונעשה חד עמו והיא כולה אלהות גמור", משא"כ עולם הבריאה "איהו חד עמו אלא שהיא מציאת נפרד שאינה אלהות כלל", וכמו שביאר באריכות בספר 'לשם שבו ואחלמה' עייני¹³ (הקדמות שירי ש"ח פ"ג).

¹³ ראה בספה"ק אור לשמים (פ"ד יצא) שכתב וז"ל: "ואר בחלום והנה וכו' ויאמר אלי מלאך כי שו נא עיניך כו' עקדים כו' (ל"ב ו') ו"ל מה חידוש לו המלאך באמרו שא נא עיניך, הלא הוא בעצמו ראה כן. אלא הודיע שעבודתו הגשמיות מקושרת למעלה, וזה אמרו שא נא עיניך וראה - היינו שתסתכל בעיני שכל כל העתודים העוליים על הצאן וכו'. כי ראיתי את אשר לבן עושה לך - דהיינו שאינו רואה שכל עשיתך בעולם עליון ברוחניות העולמות, כי תיבת לבן עושה על אדם קדמון כידוע עיני ש"ח פ"א ד"ו"ק."

¹⁴ כמש"כ בספה"ק עבודת ישראל (לראש השנה) וז"ל: "זה שיר ושבח שמשבחת כנסת ישראל את דודה, צח לי בראש השנה, כי הצח הוא הלובן העליון המורה על עצמותו שהוא צח מנוחצ ואין בו שום גוון עדיין, כן הוא דודי בראש השנה. שעל זה אנו דנו אם היא שיה שותפת בגוונים שלו הם המדות גדולה גיבורת הפעולות, שנחשבים כגוונים לבן ואדם וירוק. כן המדות לעומת עירלת כל המצויים אשר לא ישנה ולא ישנתה ולא שייך בו ענין מדה וקצבה רק מאהבתו בישראל עמו נחית מדרגו לאיתלכשא בספירין."

¹⁵ כמובא בספה"ק אורח לחיים (פ"ד בשלח) וז"ל: "זהו שפירש"י ז"ל ואינו נמשל לזרע גד, אלא לענין עגול, שהיה עגול כזרע גד, אבל זרע גד אינו לבן, והמן היה לבן, כי גוון לבן מורה על חסד, מורה בחי משפיע לבד ולא מקבל,

שמתחלה נברא היולי כל מעשה בראשית, ויש מכנים אותו תהו. אך לפי כל הפירושים היה מעשה בראשית בכה, ורק לא היה ניכר חומר וצורה, והקב"ה יודע הכל שאל לכל כח במקומו שם בהיולי אם רוצה להבראות ולצאת מכח לפועל.

והנה בזה ההיולי יש בו כח חומר וצורה כלול יחד, וספירים הקדושים קראו לזה היולי בחינת אין, ומשם נברא היש כמו שאמרו (וזה"ק פתח רזו ע"ב) יש מאין. ולזה כשאי שיראל מדבק בשתמו על ידי מעשים טובים שמהפך תמיד במעשיו חומר לצורה היינו שכובש יצרו בכל דבר בעולם, וכל מעשיו רק להמליך מלך מלכי המלכים הקב"ה בכל תנועותיו על פי התורה, זה האדם הוא דבוק בד' ומעט בטל במציאות והוא בגדר ההיולי.

והנה כח האדם אשר בהיולי, לו כח על כל כחי ההיולי, על החומר וצורה, ולכן מדבק דבר הגשמי בשרשי ההיולי בלא חומר וצורה. ולזה כאשר ידבק האדם הזה בבורא כל עולמים, בכחו לגזור על כח היולי, שיתחדש החומר והצורה שדבר זה להיות באופן אחר ממה שהוא עתה ושיהפוך כרצונו, וכבר האריך בזה רבינו הקדוש אדמו"ם מאפסאט בספרו הנכבד אוהב ישראל (פ' חתיה ד' ויברר וכו' ק"ח הכתא הסלע).

ולכן אמר הכתוב, אם תהיו מעלים בתורה, וידבקו בסוד נשמתא דנשמתא אשר עדיין לא נתגלה, והוא מקור ההיולי לעולם, דתורה חיי העולם, שבתורה נברא העולם כידוע (ב"ר א"א) ונשמתא לנשמתא דאורייתא, והוא כח השרוש ההיולי של העולם. ולזה שיעדיקו ישראל נשמתם בעול התורה בחקיקה, ונתנו גשמיים, היינו הגשמי של כל דבר תפעל בכח ההיולי הזה, לפי צורת העת לאדם פרטי צדיק הזה, וידוע ד"עת" נקרא ההיולי לזמן, ולזה הוא גשמיים בעתם. היינו החומר של כל מעשה בראשית יהיו דבקים בשרשם, הוא ההיולי המכונה עתיק ו"עתי" בגימ' עשרה פעמים אה"י"ה ועשרה פעמים הו"יה שהוא לרמז על יחוד העבר והעתיד כידוע. ונתנה הארץ יבולה, כמ"ש רש"י בחומש, היינו מה שאתה מוביל לה, כמו כן כאן הפירוש הארץ תתן כח ממה שאתה מוביל לה, ועץ השדה, היינו עץ החיים יתן וימשוך חיים שנקרא עץ החיים מד', ויתמקו החסדים בגבורות כידוע.

¹⁶ ראה בספה"ק דברי חיים (לשבעות) שכתב וז"ל: "זה ידוע (ספר יצירה פ"ג פ"ה) כי העולם כלול בבחינת עולם שנה נפש, והנה ידוע דבחינת שנה הוא הזמן, הוא הדבר בעל מתנועה, והוא ענין רוחני ממקרים שאינם מובנים היטב, כי העבר אין והעתיד איננו, ובצירוף נעשה הזמן, והרמב"ם ז"ל (מורה נאוריים פ"ב הקדמה א) מאריך בזה, ושרוש הדבר כי הזמן הוא מחובר מחומר וצורה רוחני.

¹⁷ ראה באור תורה לארז"ל (אות קס"ג) כמו שלמטה עיקר נברא על ידי ד' יסודות ואחד למעלה מהם חומר היולי, הנושא כל היסודות, וכן הוא בכל עולם כפרט וכן בכלל ד' עולמות, אבי"ע, וא"ק."

וכן מובא בספר אמונים הקדמון (ויכוח האשון סוף ט"א): גם העולמות הם ארבעה כנגד ד' אותיות ההו"י, והא"ק (אדם קדמון) נרמז בקוץ הי לרוב העלמו, שהוא השרוש אליהם.

יש קצת ויכוחה על מספרם ממה שעיינו הוראות העולם הזה שהוא ארבע יסודות, ועליהם היסוד הדק שאין בו ממש, שהוא החומר הראשון הנקרא לינונים היולי, ויש בו שורש כל הארבעה יסודות, בכת, ולא בפועל, וכמו שתמצא בתחלת פירוש הרמב"ם על התורה, וכמו שבעולם הזה כל מה שהולך ומשתלשל הוא מתעבה יותר, כמו כן העולמות העליונים כל מה שהם משתלשלים הם מתעבים יותר, ולכן בספר יצירה נשתמש בענין אבי"ע בארבעה גדרים אלו, רשימה, חקיקה, חציבה, עשיה, כי הרשימה הוא מציאות

סוף¹¹ פשוט בתכלית הפשיטות¹².

צבע הלבן, בשונה משאר הצבעים, הוא צבע ריקני המשמש מצע לשאר הצבעים, ובעוד שהצבע היחיד העצמי הוא הלבן, הרי ששאר הצבעים אינם אלא הרגשה הנוצרת במוח בעת צפייה בחפצים השולחים את האור לעבר עין האדם, ומיני הצבעים השונים נקלטים בהתאם לאורך גל האור וליכולת האיית הצבעים של האדם

הצופה¹³, וכמובא בספה"ק מאור ושמש¹⁴.

בנפש האדם, מבטא ה"לובן העליון" את המקום הכי עמוק ופנימי, את הרגשת העצמיות שלמעלה מתפיסת השכל¹⁵, כי לעומת השכל המורכב מגדרי מקום וזמן ויחסי סיבה ותוצאה¹⁶, הרי שמקום זה הוא בבחינת "אתר דלא קיימא לשאלה"¹⁷ כלומר מקום שאינו שייך לתהיות או קטנוניות, הגדרות וגבולות¹⁸, וכדוגמת גוון הלבן "שהוא גוון עצמי

כן היה המן משפיע להאכליו, ולא מקבל מהם, ולא כזרע גומל דלים, שהוא מקבל מהעני ואינו לכן וכנ"ל.

¹¹ כמש"כ בספה"ק קדושת לוי (פר משפטים) בזה"ל: והנה האין סוף שאין שם שום גוון נקרא בחינות לכן שלבנונית הוא תחלה קודם כל הגוונים.

¹² ראה מש"כ בספה"ק ליקוטי תורה (פר אריות) בזה"ל: ולכן הן בגדי לבן, כי בחי הלבון אינו נשאר הגוונים. כי הוא בחי עצמיות של הדבר ואין כאן דבר נוסף רק עצם הדבר בלבד. משא"כ שאר הגוונים שהם צבע שצובעים בו אדום ירוק. שהצבע אדום הוא דבר נוסף על עצם הדבר שהיה לבן עדי"מ ועכשיו ע"י הצבע נעשה אדום, ונמצא זהו הרכבה על עצם הדבר משא"כ גוון לבן שהוא עצמי ואינו צבע ומה שמכבסים בגדי פשתן והנמשל אשכנז (בלייתח לאיינונג) היינו רק שע"י זה יתוסף ויתגלה עצם הלבנונית והגומל מזה כי פנה ידוע ענין אורות וכלים שקודם שנאצלו הכלים לא שייך לומר על שפי אור א"ס שהוא קרוב לחסד יותר ממחכה. כי לאו מכל מדות אליו איהו כלל. רק אחר שהכלי הגביל את האור נעשה התמונה בהאור להיות אור החסד או אור הגבורה שאז נק' הספירה בשם זה דוקא משא"כ האורות בעצמן הן בחי בלי מה בלי מהות כו' שהאור מעין המאור למעלה מעלה ממהות מדות ואפילו ממהות חב"ד כו' כנודע. וזהו ענין ההפרש שבין גוון לבן לשאר הגוונים. שבחי לבן שהוא גוון עצמי ואין כאן דבר זולת עצם המהות זה הוא למעלה בחי האורות כמו שהם בעצמן קודם שנתלבשו בכלים שע"י מורה המראה לבן שההארה והגילוי הוא אור א"ס ממש פשוט בתכלית הפשיטות, אבל כשהאורות מתלבשים בכלים נעשה בחי אור בכלי החסד או בכלי הגבורה שהכלי מגבלת האור הפשוט ועושה בו תמונה כמו הגוון והצבע ירוק או אדום הנעשה על דבר הפשוט כו' שנצבע אותו הדבר הפשוט. להיות ירוק סומק כו' אם ומים חו"ג כו'.

¹³ וראה דבר נפלא שכתב בספה"ק אמרי פנחס (שער ב' ליקוטי ש"ס ומדרשים, אות כז) וז"ל: כל החיות והבהמות ועופות שבישוב של להם גוונים הרבה וחיות של מדבר לבן מין ומין של גוון אדום או כולו שחור או כולו לבן, מנבי שהגוונים משכין ממשחבת בני אדם בתפילתם, כ"א מושך גוון אחד בתפילתו, ובמדבר דליכא בני אדם הם גוון אחד, ולכן כו' הנקרא (בפילאקס) כולם שחורים כי רובם כמדברות.

¹⁴ ואלו דברי קדשו (פר אהרן): ומשלו חכמי האמת לשמש שיכול אשור שם גוון לבן גוון רב ומי שרוצה להבטיב בכ מרוב בחירותה אינו יכול וצריך לעשות על חלון, ואם בעל עידי חלון אחד אינו יכול להבטיב צריך לעשות עוד חלון עד שיכול להבטיב בה. ובין החלונות זורחת החמה בכמה מיני גוונים הגם שמבטיב בחמה על ידי החלונות אין רואה אותה כמו שהיא בעצם רק בגוונים, נמצא החלונות מולידין גוונים.

ועיניו הרואות מן שעניו כהות אם יבית נבר יראה כמה מיני גוונים שונים ויראה כי שהוא רואה חכמים עגולים, ואין אותה מטבע הנר רק מוחמת שהיא איראה יכול להבטיב בו, כמו כי המשמש בעצמותיה לבן רק על ידי שהם אינו יכול להבטיב בה כי אם על ידי חלונות על ידי זה נולדים גוונים אחרים.

¹⁵ כמובא בספה"ק אור המאיר (ביאור לשון השירים) וז"ל: כאשר ביארנו למעלה רמז ובהרשת אבן למלאות (שפת אלה), פירוש הרשת משמעי לשון מחשבה, החורשת תמיד בלתי הפסק, ומזהירו הכתוב לקשוט מחשבותיו, וכל רעיון לבו ומחשבתו כי אם אבן למלאות, איך להניס מלוי והארה באותיות

הנקרא אבנים מקדימת המחשבה, ואיתא בזוהר (ח"ב ג') שדרש על פסוק (ש"ש ד, ח) אתי מלבנון כלה, קול מדבר לדבור, אתי תולין מלבנון, מלבון עליון, כלה מורה לבחינת הדבור, אתי מלבנון תבוא, להורות שאי יהיה פירוד בין שני אותיות י"ה משני אותיות ו"ה, רק להמשיך הקול והדבור ממש שיה מלבון עליון, וראה גם ראה האיך שהעמיק רש"י בדברי קדשו, אתי מלבנון תבוא, כשתגלו מלבנון, זה המורה לובן עליון קדימת המחשבה, אתי תבואי ממש שיה, ולא כתיב אתי ללבנון תבואי, לומר משעת יציאתכם מכאן עד שעת ביאתכם כאן אני עמכם, בכל אשר תצאו ותבואו אני עמכם, רמז לקדמת המחשבה עם הקול ודבור, ואם לאו לשונו לשון רמ"ה רס י"ה, לא דבור אמת.

וראה מה דאיתא בספה"ק אגרא דכלה (פר דברים) וז"ל: ובין תפל ולבן, הנה דרשו רז"ל (ספרי דברים א) שתפלו על המן שהוא רז"ל, ואינו יודע מה בצע במה שרמז שהמן היה לבן, אף הוא דהנה דרשו רז"ל (שמואל פ"א א) לא חסרת דבר (דברים ב, ז) שהמן היה בו כל מיני טעמים שריו, ואם כן לא היה מקום להתלונן עליו, רק תלונתם היה להיות סומא אינו שבע (ויפא ע"ב ע"ב) כי מראות עיניו שוראה בגוון המאכל הוא משביע לאדם, והנה כשהאדם רואה עיניו גוונים משונים זה מזה כפי שינוי הגוונים תשבע נפשו מכל טוב, והמן לא היה בו אלא גוון אחד הגם שהטעמים היו משונים התלוננו ואמרו בלתי אל המן עינינו דייקא, ז"ש שתפלו על המן שהיה רק לבן בגוון אחד, והנה דרשו רז"ל (מכילתא בשלח) לא ינתנה תורה אלא לאוכלי המן, כי המן היה מוכך את השכל לקבל בתוכו אור האותיות של התורה, על כן היה המן לבן דמיון התורה אשר אש הלבנה הוא כלי קבול לאש השחורה.

¹⁶ ראה מש"כ ע"ז בספה"ק שם משמואל (חלק המעדים, תרע"ז, ערב יוריק) בזה"ל: וע"כ שבת שהוא משמעת ימי בראשית, עדיין הוא בתוך סדר הזמן, ולפי הסדר כל תשלומין מאחרין ולא מקדימין, אבל יוה"כ שהוא יום העשירי ובו נתגלה לובן העליון שהוא למעלה מסדר הזמנים, ע"כ אין תימא שהתשלומין שלו מקדימין, ואדרבה המצוה דוקא להקדים, להורות על מדרגת היום שהוא למעלה מסדר הזמנים.

¹⁷ ואיתא בספה"ק אהב ישראל (פר תהוה) וז"ל: אמנם משרעה"ה ע"י מדרגת ענה שהיה בו והיה תמיד בביטול מציאות והיותה מדתו נוגעת בחי" א"י"ן. דהוא עתיקא דעתיקין דשם הוא רק לובן העליון ולא שום גוון כלל, היינו כי כל העולמות הם בחי מקבלים מהעולמות שלמעלה מהם. והם כמו אותיות הכתובים על קלף הלבן משא"כ והוא אתר הנקרא אי"ן הוא רק לובן ורחמים וחסדים גדולים שאין שם עדיין בחי ציור כלל דק מן הדק מאותיות ונקרא אתר דלא קיימא לשאלה. לכן קראו חז"ל בנתק לשונם חלוק לבן שאין בו אימרא, וכן היה משמש משרעה"ה. ומה שקראוהו חז"ל חלוק היינו כנ"ל שהגם שנגד העולמות שלמטה ממנו הוא נקרא אי"ן, ומשם בא כל עיקרי השפעות עכ"ז אוכם הוא לגבי עילת כל העולות. והוא לבוש אמנה הוא בחי"י לבוש הדבוק בעצמותו ית כביכול. לכן קראוהו חז"ל בשם חלוק, והבן היטב.

¹⁸ ראה בספה"ק מנחם ציון (פר בשלח) שכתב וז"ל: ואיתא בגמ' (שבת ק"ג ע"א) אל"ף ב"ית אלף בינה, גימיל דל"ת גמול דלים, מאי טעמא מהדר אפיה דל"ת וגו' משום דמיכספ מיניה, וחסד ד' מעולם ועד עולם גם בארץ תלאכות במדבר הגדול והנורא המטיר לנו לחם מן השמים, המן הזה אשר ממקום קדוש יבא להאיר עינינו לדעת את ה' ולהכיר כי מידו היתה זאת

הזכרים^{טז}, כי הייתה לו שגאה לעצם מציאות עם ישראל - "ארמי אבד אבי" במחשבתו, ולא רק להמשכיותו.

לעומת זאת עבודתו של יעקב אבינו ושל כל אחד מאתנו היא להתחבר ולהרגיש את אותו לובן העליוני^{טז}, לגלות ולחשוף את אותו גוון לבן - "מחשוף הלבן"^{טז} - בבחינת "בכל עת יהיו בגדיך לבנים"^{טז}, להאיר על ידו את שאר צבעי הקשת השונים^{טז} - המבטאים את הגילויים של השי"ת באמצעות תורה ומצוות^{טז} - וכפי שיהיה לעתיד^{טז}, להפך את ה"נבל" ל"לבן"^{טז}, ולזכות ל"לובן העליון"^{טז}.

ואינו מורכב^{מ"ה}, וכמו שנאמר "ויראו את א-להי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר"^{מ"ה}.

לובן העליון - לבן הארמי

ומובא בספרי החסידות, כי המתנגד הגדול ביותר ל"לובן העליון" שהוא הרצון הפשוט של הבורא, הוא "לבן הארמי" שהוא הרצון הפשוט של הנברא המזהה את עצמו כישות עצמאית בשכלו המתדרת בכוחות עצמו^{ח"מ}, כשלכל אחד מרצונות פשוטים אלו יש חיצוניות ופנימיות - רחל ולא^{מ"ה}, ולכן הוא "רצה לעקור את הכל" ולא רק את

יכול לעבוד את הבורא יתברך בכל המדריגות שבכל הצדיקים. והאי"ן על שאין בו שום גוון וצויר נקרא לבן כאשר תכבו כל המחקרים שגוון לבן אינו גוון כלל, כי לבן מקבל כל הגוון.

^{טז} וכמש"כ בספה"ק דגל מחנה אפרים (פר ויציא ויהי) בזה"ל: והיינו שמקשר עצמו במוחין שלו בלי שום לבוש ופניה רק בזיכור רעיוני להיות מחשוף הלבן היינו שיתגלה הבחינת החסד שבו וימתק הדינא קטיא.

^{טז} כדאיתא בספה"ק אור המאיר (פר שמות) בזה"ל: ואף על פי כן לבנים אומרים לנו עשו, על דרך בכל שעה יהיו בגדיך לבנים, תוקף גזירתך לבני ישראל שבכל עת יהיו לבנים, היינו שלא יפרידו את עצמם עם מחשבתם, אפילו כמעט רגע מרוממות אלות, ולהמשיך צפא וחיות מלובן עליון.

^{טז} כמבואר בספה"ק מאור ושמש (פר קדושים) בזה"ל: וזהו שאנו עושין בל"ג בעומר קשות, שבקשת יש שלושה גוונים והן מורין על גבורות ויש בו סביב לבנינות גם כן, וכתב (בראשית טו) ונראתה הקשת בענן וראיתיה לזכור ברית עולם, דהיינו שעל זה נראתה הקשת לראות שלא נמתקו הגבורות בשרשן, והקב"ה עושה חסד עם העולם למען זכות שלושת אבות הקדושים, ששלושה גוונים אלו רומזים גם כן לשלושת אבות, ואנו צריכים להעלות הגבורות לשרשן ולהמשיך הלבנונית עליון שכל הגוונים יכללו בגוון לבן. וזהו דאיתא בזה"ק (ד"א ע"ב) כשיתראה הקשת מקושט בגוונים צפה לרגליו של משיח, היינו שהגוונים יהיו מקושטין שאתייה בהם הלבנונית עליון צפה לרגליו של משיח שהגבורות יתכללו בהחסדים.

^{טז} כמובא בספה"ק עבודת ישראל (פר ויציא) בזה"ל: והיינו שבו היו בנות ירושלים, וכן נשמות ישראל היראים ושלמים, יוצאות בכל לבן, רומז אף לאותן שאין יודעין שום ענין ומדה מעבודת הבורא ית"ש ומדוניה שזה שרומז ללבן בלא גוון כלל, מה שאין כן העבודה הוא על ידי מדות ומצות הוא כמו גוונים. ואף עליהם היה האור והבהירות שופע מהבורא ית"ש להשיג מעבודת הבורא ית"ש כפי כוחם.

^{טז} כדאיתא בספה"ק תפארת שלמה (פר ויציא) בזה"ל: וזה פי' (בראשית כט ה) הידעתם את לבן בן נחור היינו לובן העליון הרחמים והחסדים אשר יהיה לעתיד. והנה רחל בתו באה עם הצאן צפא קדשים. והבן.

^{טז} כדאיתא בספה"ק נועם אלימלך (פר וישלח) וז"ל: דהנה לבן אותיות נבל דהיינו היצר הרע נקרא נבל. ואחר שיזכה האדם לעבוד בשני יצרים כאמור בכל לבנך בשני יצירי אזי היצר הרע נהפך ללבן דהיינו לובן העליון. ואימת יזכה אדם לזה העיקר הוא על ידי הכנעה שיחזיק עצמו בזה העולם כגב. וזהו עם לבן פירות שזכיתי שיהיה היצר הרע נהפך מנבל ללבן היתה הסיבה לזה. גרתי לשרון גריתו דהיינו שהתחזקתי עצמי כגב בהכנעה גדולה.

^{טז} כתב בספה"ק נועם אלימלך (פר דברים) בזה"ל: מול סוף שצריך להיות כל נעבודתו הכל למואל אף ברוח הוא בעולמות העליונים והכתוב מקצר בלשונו בין פארן רוצה לומר שצריך להיות במדת תפארת מדת יעקב אבינו עליו השלום לעורר רחמים על ישראל ולהמשיך הדינים על רשעים ובין תופל רוצה לומר שיהא שפל בעיניו וטפל בעולם ובין לבן רוצה לומר על די זה בא ללובן העליון.

לנו, על כן התחיל לשבו מטה למעלה, שהיה כורע גד, פירוש שהיה מעשה הדיקה שלם בלי שום חיסרון, רק ישועה גדולה לפקוח עיניו לביש מלפניו יתברך, אשר ע"כ באו לשמחה גדולה להשיג לובן העליון וכתר עילאה אור צח אור מצוחצח, כי הלבנת פנים הוא אדיל סומקא ואתי חיורא (כ"מ נח ע"ב), פירוש כשהאדם בקטנות השכל אז הוא קרוב למקום הדינים שנקרא סומקא, וכשהוא בגדלות הוא קרוב לרחמים שנקרא חיורא, וגם כאן היתה השמחה והישועה גדולה כל כך עד שהגיעו להלובן העליון שהוא כלו רחמים וחסדים.

^{מ"ה} כמובא בספה"ק ליקוטי תורה (שיר השירים) וז"ל: פי' גוון לבן שבכ"י הוא מדה האהבה והחסד לאהבה את ה' ולדבקה בו שאהבה הוא בחי' כסף כמו נכסף ונכספתה לבית אביך שהוא גוון לבן ובמ"א נתבאר שזהו עיני האהבה הטבעית המורששת בכ"א מישראל שלפיכך נמשל לגוון לבן שהוא גוון עצמי ואינו מורכב.

^{מ"ה} כמש"כ בספה"ק קדושת לוי (פר משפטים) בזה"ל: וזהו הרמז בפסוק ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו, כלומר בחינת רגלים כנ"ל. וזהו הרמז כמעשה לבנת, כי הכלל כשאדם יש לו יראה עד שהוא בטל במציאות אז הוא בגוון לבן שאין לו גוון כלל כיון שבטלו ממנו תאות זה העולם כלל, כי גוון לבן אינו גוון כלל והוא מחמת גדלות מהבויות מהבורא יתברך ששופע עליו כמשל האב עם הבן כ'. וזהו הרמז כמעשה לבנת, מהיכן בא זה הלבנות שהוא היראה גדולה מביטול מציאות. וזהו הספיר, כלומר מהבויות הגדול ששופע עליו.

^{מ"ה} ראה מש"כ בספה"ק אור המאיר (פר ואתנחן).

מ"ה כמובא בספה"ק תורה אור (פר ויציא) וז"ל: וזהו וינשק לבניו הם הם בחי' השבטים (שהם בניו ובניו בניו בניו הר"ם כבינים) בחי' המשכת אתעל"ע כנ"ל ובנותיה הן ת"א ולא, בחי' ורחל עלמא דאחתיס'יא ועלמא דאחתיס'יא שכלל בחי' הללו נמשך בחי' לבן העליון עלמא דאחתיס'יא נשיקין ואתדבקות רוחא ברוחא. לכל המשפיעים שהם בחי' בניו והמקבלי שהם בחי' בנותיה שיהי נשפע ונמשך בהם בחי' רחמים עליונים להיות אתעל"ע תלוי באתעל"ע.

וכ"כ בספה"ק בית עין (פר ויציא) וז"ל: ושתי הבחינות יראה נקראים בשם רחל ולא, בחי' ה"א תתאה ה"א עלאה כידוע (וחי' כט, מא"א מעל ה"א, א"א מעל ה"א ס"ז, וזשה"כ (בראשית כט טז) וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה וגוי, פירוש, לבן מרמז לבחינת לובן העליון, בחינת רב חסד (נ"א מא"א מעל ה"א, ג"א מעל ה"א ס"ה, ונ"א מעל ה"א ס"ז) יש שתי בנות, היינו שנמשך מבחינת רב חסד שני בחינות יראה הנ"ל הנקראים רח"ל ולא, ומרומז במלות ר"ב חס"ד שעולה מספר רח"ל לא"ה.

^{מ"ה} עיי' של"ה מסכת פסחים (מנחה שוה, אורתא פקוד).

^ט וראה בעניניו זה בספה"ק עבודת ישראל (ביאור ההגדה).

^{מ"ה} כמש"כ בספה"ק קדושת לוי (פר תצוה) וז"ל: וזהו הרמז בגמרא (תענית א' ע"ב) במה שמשך משה בימי המלואים בחלוק לבן שאין בו אימרא, כי יש לכל צדיק וצדיק בחינה מיוחדת שעובד בה את הבורא וכל בחינה יש לה גוון מיוחדת. אברהם, בגוון הנוטה ללבן, יצחק, בגוון אדום, יעקב, בגוון ירוק, וכן משה גוון מיוחדת וכן אהרן וכן לכל צדיק וצדיק מדה מיוחדת וגוון מיוחד. והנה כאשר הצדיקים מסתכלים על האי"ן ואז הם נטלים במציאות כל אחד

מעומקא דליבא נשגד ברכת מזל טוב קדם האי גברא יקירא
העומד לימיננו בכל עת ובכל לב ונפש

הרב ר' משה דוד וינטרניץ שליט"א

(בני ברק)

לרגל שמחת נישואי בתו תחי'

במזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ויהא רעווא מקמי שמיא שיזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אושר ועושר, שפע ברכה והצלחה
ויצליח בכל אשר יפנה, שובע שמחות עד בלי די, וכל מילי דמיטב,
אמן.

נכתב ונערך ע"י הרב חיים פנחס הורוביץ שליט"א

לתרומות והנצחות, ניתן לפנות לטל': 0533115956

תרומות ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל 17 סניף 732

מס' חשבון 76879692

ע"ש "בית אשר ורבקה" [ע"ר]

לכל ענייני הגליון, שאלות והערות,

קבלת הגליון באימייל, (וכן גיליונות של שנים קודמות, תשע"ט-תש"פ)

ניתן לפנות לכתובת אימייל 2088014@gmail.com

מעוניין להתרים אחרים תמורת אחוזים נאים, בבקשה פנה אלינו!!